

دفتر نشر فرهنگ اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

السَّلَامُ عَلَى أَحْسَنِ
وَعَلَى مَهْدِيٍّ بَيْنِ الْحُسَيْنِ
عَوَّكَلاَ وَالدُّخُسَيْنِ
وَعَلَى أَصْحَابِ السُّبْحِ

کتاب روضه

گزیده مستند روضه الشهدای
ملا حسین واعظ کاشفی

بسی و پژوهش محمد حقی

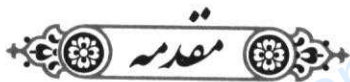

۱۱	مقدمه
۱۷	در مناقب امام حسین علیه السلام
۲۵	مرگ معاویه و سلطنت یزید
۲۷	اقدام برای بیعت ستاندن از حسین علیه السلام
۳۵	عزیمت به مکه مکرمه
۳۹	گردهمایی کوفیان
۴۲	نامه نگاری کوفیان به امام علیه السلام
۴۶	عزیمت مسلم به سوی کوفه
۴۸	ورود مسلم به کوفه
۵۰	عزل نعمان و نصب ابن زیاد
۵۳	ورود عبیدالله بن زیاد به کوفه
۵۶	بیعت کوفیان با مسلم و ماجراهای پس از آن
۶۲	دستگیری هانی بن عروه
۶۶	قیام مسلم
۶۸	بی وفایی کوفیان و تنهایی مسلم
۶۹	خانه طوعه
۷۷	دستگیری مسلم
۸۰	شهادت مسلم
۸۳	عزیمت امام به سوی کوفه
۸۹	منزل صفاح و دیدار با فرزندق

۹۰	نامه امام به مسلم بن عقیل
۹۳	دیدار با زهیر بن قین
۹۵	باخبر شدن از شهادت مسلم و هانی
۹۶	دیدار با عبیدالله بن خُرجُعی
۱۰۰	منزل ثعلبیه
۱۰۲	منزل قُطُطانه
۱۰۷	مواجهه با لشکر حرّ
۱۱۰	ورود به زمین کربلا
۱۱۴	دستگیری قیس در راه کوفه
۱۱۶	نامه ابن زیاد به امام حسین علیه السلام
۱۱۸	پیشنهاد لشکرکشی به عمر سعد
۱۲۴	ورود عمر سعد به کربلا
۱۲۶	منع آب
۱۲۷	ملاقات عمر سعد با امام حسین علیه السلام
۱۳۵	یاری خواستن حبیب از قبیله بنی اسد
۱۳۸	اقدام به جنگ در روز تاسوعا
۱۴۰	شب عاشورا
۱۴۴	صف آرای دولشکر
۱۴۵	حفر خندق
۱۵۱	خطابه امام حسین علیه السلام در روز عاشورا
۱۵۷	بیان شهادت حرّ بن یزید ریاحی
۱۶۶	شهادت عبدالله بن عمیر
۱۶۸	شهادت بریر بن خضیر همدانی
۱۷۱	شهادت وهب بن عبدالله
۱۷۶	شهادت عمرو بن خالد

۱۷۸	شهادت سعد بن حنظلہ
۱۷۹	شهادت عمر بن عبد الله مذحجی
۱۸۱	شهادت مسلم بن عوسجہ اسدی
۱۸۵	شهادت جمعی از یاران امام حسین علیه السلام
۱۸۹	شهادت حبیب بن مظاهر
۱۹۴	شهادت عابس بن شیب شاکری
۱۹۸	شهادت حجاج بن مسروق
۱۹۹	شهادت جمعی از یاران امام
۲۰۳	آغاز بیکار هاشمیان
۲۰۶	شهادت حضرت علی اکبر علیه السلام
۲۱۳	شهادت عبد الله بن مسلم عقیل
۲۱۶	شهادت جعفر بن عقیل
۲۱۷	شهادت عبدالرحمان بن عقیل
۲۱۸	شهادت فرزندان جعفر طیار
۲۲۱	شهادت قاسم بن الحسن علیه السلام
۲۲۴	شهادت ابوبکر بن علی
۲۲۷	شهادت عمر بن علی علیه السلام
۲۲۸	شهادت عثمان بن علی علیه السلام
۲۲۹	شهادت جعفر بن علی علیه السلام
۲۳۰	شهادت عبد الله بن علی علیه السلام
۲۳۱	شهادت عباس بن علی علیه السلام
۲۳۹	شهادت علی اصغر علیه السلام
۲۴۲	به میدان آمدن امام حسین علیه السلام
۲۵۳	وداع آخر
۲۵۷	شهادت امام حسین علیه السلام

۲۶۲	تاراج خیمه‌ها
۲۶۴	عزیمت به سوی کوفه
۲۶۸	خطابه حضرت زینب علیها السلام در کوفه
۲۷۰	ورود کاروانیان به مجلس ابن زیاد
۲۷۴	عزیمت به سوی شام
۲۷۶	مجلس یزید
۲۸۳	خطابه امام سجاد علیه السلام در شام
۲۹۰	خبر شهادت امام حسین علیه السلام
۲۹۲	عزیمت اهل بیت به مدینه
۲۹۴	منابع

تلاّوی که از «روضه الشهداء»ی ملاحسین واعظ کاشفی در نیمه‌های قرن نهم هجری تاییدن گرفت، هم چنان مؤثر و راهگشا بر مجالس و منابر بازگو می‌شود. در این کتاب شریف، چیزی بوده و هست که روضه و روضه‌خوانی نام از آن گرفته است^۱ و شیعیان و محبان آل‌البیت، نه فقط در ایام سوگ و رحلت که در طول سال هم، روضه می‌گیرند و روضه می‌خوانند. «روضه الشهداء» آغازی دوباره بود. انگار برای آنان که بو و نشانی از حسین، فرزند علی مرتضی (درود خدا بر آن‌ها)، می‌گرفتند و حالا در پس روایات و نقل‌ها، متن فارسی سِره و پاکیزه‌ای می‌دیدند که دستگیرشان بود به روز دهم ماه محرم آن سال‌ها.

رازهای ماندگاری کتاب ملاحسین کاشفی، تحقیق گسترده‌ای می‌طلبد. نثر شیوا و گیرا، بهره‌گیری از صنایع لفظی و معنوی همچون تشبیه، استعاره، سجع، جناس، تضاد، هم‌آوایی حروف و چیزهایی از این دست، از جمله نقاط قوت روضه‌الشهداست. هم‌چنین ملاحسین واعظ کاشفی از برجسته‌ترین نثرنویسان نیمه دوم قرن نهم هجری بود و آثارش را به عنوان سرمشق ادبی قبول داشتند.^۲ از سوی دیگر، «بهره‌گیری از عناصر داستان و برجسته‌سازی صحنه‌ها و گزارش جزئیات و توصیف شخصیت‌ها و خوی و خصلت

۱. ادبیات عامیانه ایران - محمدجعفر محجوب، ص ۱۲۳۵.

۲. تأملی در نهضت عاشورا - رسول جعفریان، ص ۳۴۸.

آن‌ها جنبه‌های تاریخی اثر را قوت و عینیت بیشتر بخشیده است... کاشفی با استادی تمام و آگاهی کامل از رموز قصه‌نویسی توانسته توفیق خود و رضایت کامل خواندگانش را به دست آورد»^۱ شیوه نگارش و بهره‌گیری از عناصر ادبی در «روضة الشهدا» آن قدر اهمیت پیدا می‌کند که می‌توان این اثر را به عنوان نقطه عطفی در تاریخ مقتل نگاری به حساب آورد.

ملاحسین واعظ، از آنجاکه در شعر به «کاشفی تخلص می‌کرده است» به ملاحسین واعظ کاشفی شهره شد و متولد سبزوار^۲ است و احتمالاً در حدود سال ۸۳۰ به دنیا آمده است.^۳ و به گفته میرخواند در «روضة الصفا» ملاحسین در سال ۹۱۰ ق از دنیا رفته است.^۴ در باب مذهب او اختلاف نظرهایی دیده می‌شود؛ هم مستنداتی بر شیعه بودن اوست و هم مدارکی برای سنی بودن. در این مسئله دیدگاه آقای رسول جعفریان شنیدنی و خواندنی است.

جعفریان، کاشفی را سنی دوازده امامی می‌داند و معتقد است گرایش تسنن دوازده امامی در آن زمان در بسیاری از نقاط ایران و ماوراءالنهر وجود داشته است.^۵

در قرن هشتم و نهم گرایش تسنن دوازده امامی در بسیاری از نقاط ایران و ماوراءالنهر وجود داشته است بهترین نمونه این تحول، آمیختگی تصوف با شخصیت ائمه اثناعشری تشیع در آن زمان، بنیان‌گذار سلسله شیعه مذهب و

۱. روضة الشهدا- حسین واعظ کاشفی- تصحیح حسن ذوالفقاری، ص ۸۷.

۲. طرایق الحقایق، ج ۲، ص ۱۱۵ (معصوم علی شاه شیرازی- به تصحیح محمد جعفر محجوب)

۳. روضة الشهدا- حسین واعظ کاشفی- تصحیح حسن ذوالفقاری- ص ۵.

۴. روضة الصفا، میرخواند، ص ۲۷۷.

۵. تأملی در نهضت عاشورا- ص ۳۲۹.

علوی صفویه به نام سید صفی الدین موسوی اردبیلی (درگذشت ۷۳۵ق) است... روضة الشهداء نقش مهمی در روند شیعی شدن بیشتر مردمان این نواحی و اندکی بعد، تمامی ایران ایفا کرد.^۱

در کنار اهمیت ادبی روضة الشهداء و گستره تأثیرش، نقیصه‌هایی موجب می‌شد در ادوار مختلف، علمای گوناگونی به نقد و تحقیق در آن بپردازند. مرحوم میرزا حسین نوری در لؤلؤ و مرجان، سید محسن امین در التنبیه لأعمال الشبیه و مرحوم شهید مرتضی مطهری در حماسه حسینی از آن جمله‌اند. «من وقتی این کتاب را خواندم، دیدم حتی اسم‌ها جعلی است یعنی در میان اصحاب امام حسین علیه السلام اسم‌هایی را می‌آورد که اصلاً چنین آدم‌هایی وجود نداشته‌اند، در میان دشمن‌ها اسم‌هایی می‌برد که همه جعلی است.»^۲

با این همه، روضة الشهداء اثری نیست که بتوان کنارش گذاشت و از آن گذشت. آنچه در روضة الشهداء بود برآتم داشت تا دوباره مروری کنم بر این اثر کهن و ماندگار شیعی و در حد توانم غبار از چهره‌اش بگیرم. گام‌هایی که در این راه برداشته‌ام به این شرح است:

- کوتاه کردن متن به گونه‌ای که در هر صفحه، صحنه‌ای از حوادث خوانده شود.
- ارائه معنای لغوی کلمات مشکل در پاورقی.
- مستندسازی تمام کتاب: از آنجایی که بزرگ‌ترین نقد، به این کتاب، مجعول بودن برخی فقرات تاریخی بود، با حذف آن‌ها و مستند

۱. ظهور سلسله صفویه نقطه عطفی در تاریخ ایران - حیدررضا ضابط - فصل نامه مشکوة، ش ۵۹، ص ۲۳.

۲. حماسه حسینی - مرتضی مطهری - ص ۹۵.

کردن تمامی باقی مانده کتاب به منابع تاریخی و البته منابع تاریخی
متقدم؛ یعنی همان‌ها که به نه قرن اول اسلامی برمی‌گردد. تلاش
کردم تا متنی مستند ارائه کنم.

می‌توان گفت تمامی آنچه در این کتاب آمده است: از قبیل
«مذکورات تاریخی» است و البته مدعی نیستم که لزوماً هر آنچه
نقل شده است، از روایات صحیح است؛ که این موضوع پژوهشی
درازدامنه و گسترده می‌خواهد که در این مقال، مجالش نبود.

لازم می‌دانم از آقای دکتر حسن ذوالفقاری، صمیمانه تشکر و قدردانی کنم
چراکه منبع اصلی من برای نسخه کتاب روضة الشهداء، تصحیحی بود که
ایشان انجام داده بود و در سال ۱۳۹۰، انتشارات معین آن را چاپ کرده بود.
هم‌چنین از علی اکبر شیروانی عزیز و علی رضا ترکمن دوست داشتنی و
حسن محسنی پرتلاش نیز بابت کمک‌هایشان تشکر می‌کنم. و تشکری ویژه‌تر
می‌کنم از همسرم که محیط خانه را برای انجام این پژوهش مهیا کرد.
در آخر امیدوارم آن‌که باید برایش مقبول بیفتد، مقبول بیفتد و باقی بماند.

محمد حق

هفتم مرداد سال هزار و سیصد و نود و هشت
شهر مقدس قم